

УДК 070

© **Вікторыя Пяткевіч**
выкладчык кафедры тэорыі
і метадалогіі журналістыкі
Інстытута журналістыкі
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

© **Viktoryia Piatkevich**
teacher of Department «Theory
and Methodology of Journalism»
of Institute of Journalism
of Belarusian state university
e-mail: viktoryia.piatkevich@gmail.com

ЭВАЛЮЦЫЯ СПАСАБАЎ МІЖНАРОДНАГА РАДЫЁВЯШЧАННЯ

У артыкуле аналізуюцца асноўныя спосабы міжнароднага вяшчання, прасочваецца іх трансфармацыя на працягу XX ст. і пачатку XXI ст. Вяшчанне на кароткіх, сярэдніх і доўгіх хвалях дазваляе перадаваць сігнал на далёкія адлегласці пры невысокай якасці гучання. Ультракароткія хвалі (FM-фармат) забяспечваюць якаснае гучанне, аднак абмяжоўваюцца адносна невялікім радыусам ахопу. Альтэрнатыву эфірнаму вяшчанню складае інтэрнэт, дзе міжнародная радыёстанцыя набывае новыя магчымасці ўласнай папулярызацыі.

Сучасны свет з мультымедыйнымі глабальнымі камунікацыйнымі каналамі вядзе да змянення базавых прынцыпаў арганізацыі жыццядзейнасці ў грамадстве, да трансфармацыі паводзін чалавека, паколькі развіццё інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій прадугледжвае асваенне новага камунікацыйнага асяроддзя са спецыфічнымі сродкамі дзейнасці ў ім. Гэта, у сваю чаргу, патрабуе як ад індывіда, так і ад дзяржаўных або грамадскіх інстытутаў засваення новых сістэм ведаў, норм, каштоўнасцей, а таксама ўмення рэалізоўваць іх у сучасных абставінах.

Глабальны інфармацыйны абмен адбываецца на ўзроўні міжнародных сувязей і арганізацый, дыпламатычных каналаў, турызму і сродкаў масавай інфармацыі. Нацыянальная сістэма СМІ прадугледжвае асобы від вяшчання, які спецыялізуецца на замежнай аўдыторыі. Міжнароднае вяшчанне акумуляіруе медыяпрадукт з улікам асаблівасцей дзяржавы і яе медыясістэмы і працуе над комплексным медыявобразам краіны за мяжой. Сучасныя тэхналогіі дазваляюць усім сродкам масавай інфармацыі ў адкрытым доступе праз Інтэрнэт размяшчаць падрыхтаваныя

матэрыялы ў любой форме: тэкставай, аўдыяльнай або аўдыявізуальнай, што робіць іх міжнароднымі ў той ці іншай ступені. Тым не менш спецыялізаваныя на замежным вяшчанні СМІ маюць свае асаблівасці функцыянавання і спосабы падачы кантэнту, якія выпрацоўваліся на працягу XX стагоддзя.

Традыцыйна міжнароднае радыёвяшчанне накіравана на агромністую аўдыторыю, на шматлікія тыпы грамадстваў, уклад якіх можа быць як прагрэсіўным, так і архаічным. Першапачатковая задача радыёвяшчання заключалася ў наступным: забяспечыць вяшчанне на як мага большую колькасць краін. На сёння пастаўленая задача вырашаецца праз камбінаваную працу міжнародных радыёстанцый у эфіры і Інтэрнэце.

Вяшчанне ў радыёэфіры ажыццяўляецца з дапамогай радыёперадатчыкаў, якія маюць вызначаную магутнасць і перадаюць інфармацыю на пэўнай частаце электрамагнітнага выпраменьвання. Як правіла, гук у эфірным радыёвяшчанні перадаецца праз адзін са спосабаў мадуляцыі: амплітудны (вяшчанне на кароткіх, сярэдніх і доўгіх хвалях) або частотны (FM-вяшчанне на ўльтракароткіх хвалях). Лічбавае вяшчанне адбываецца ў фармаце DRM (Digital Radio Mondiale).

Вяшчанне на доўгіх і сярэдніх хвалях. Дыяпазон доўгіх радыёхваль вар'іруецца ад 30 кГц (даўжыня хвалі 10 км) да 300 кГц (даўжыня хвалі 1 км). Доўгія хвалі здольны абгінаць горныя схілы і штучныя перашкоды і забяспечваць радыёвяшчанне на вялікія адлегласці далёка за межамі прамой бачнасці (да 3 тыс. км). Даўжыня хвалі вызначаецца магутнасцю радыёперадатчыка, эфектыўнасцю антэны, якая перадае сігнал, і ступенню паглынання зямной паверхняй энергіі радыёхваль. Гэта адзіны дыяпазон, які дазваляе забяспечыць радыёвяшчанне ў горных раёнах [1]. Аднак перадача дадзеных на вялікую адлегласць патрабуе значных выдаткаў, таму зараз доўгія хвалі мала запатрабаваныя карыстальнікамі, паколькі большасць аддае перавагу FM-станцыям, кабельнаму, спадарожнікаваму і інтэрнэт-радыё. З гэтай прычыны медыя адмаўляюцца ад дальняга эфіру.

Сярэднія хвалі маюць даўжыню ад 100 м да 1000 км. За кошт адлюстравання ў іанасферы яны здольны распаўсюджвацца на досыць вялікую адлегласць, асабліва ў цёмны час сутак. Аднак днём такі від радыёсігналу прымальны толькі для мясцовага вяшчання, у горадзе з-за прамысловых памех гэты від вяшчання падыходзіць толькі для размоўных, з мінімальнай колькасцю музыкі, станцый.

Вяшчанне на кароткіх хвалях. Кароткія хвалі даўжынёю ад 10 да 100 м распаўсюджваюцца шляхам адлюстравання ад іанасферы і паверхні Зямлі. Перавага такога спосабу распаўсюджвання радыёсігналу заключаецца ў яго здольнасці перадавацца на некалькі тысяч кіламетраў, але моцная залежнасць ад метэаўмоў, часу сутак, пары года, сонечнай

актыўнасці і функцыянаванне толькі праз спецыяльны прыёмнік абмяжоўвае кола патэнцыяльнай аўдыторыі такога віду вяшчання.

Мультыканальнасць СМІ стала перашкодай для кароткахвалёвага радыё, таму колькасць радыёстанцый, якія вяшчаюць у такім фармаце, апошнім часам істотна скарачаецца. Так, у 2013 годзе ВВС анансавала скарачэнне вяшчання на кароткіх хвалях шэрагу праграм і пераход іх у лічбавы фармат (спадарожнікавае і інтэрнэт-вяшчанне). У выніку прысутнасць Сусветнай службы ВВС на кароткіх хвалях скарацілася з 19 да 6 гадзін у дзень, вяшчанне на кароткіх хвалях Арабскай службы ВВС цалкам было спынена на карысць FM-дыяпазону, спадарожнікаў і глабальнай сеткі. Паводле стратэгіі рэдакцыі аб'ём рускамоўнага вяшчання пераважае ў Інтэрнэце, што павышае эфектыўнасць дзейнасці службы і больш адпавядае запатрабаванням аўдыторыі ў Расіі і краінах СНД [2].

Іншую пазіцыю займае кітайская міжнародная медыякарпарацыя, якая, у адрозненне ад буйных структур падобнага тыпу ў еўрапейскай частцы кантынента, не скарачае аб'ём вяшчання на кароткіх хвалях і такім чынам захоўвае ўжо напрацаваную аўдыторыю, якая аддае перавагу традыцыйным спосабам прыёму радыёсігнала. Аднак новыя службы вяшчання на замежных мовах Міжнароднае радыё Кітая адкрывае толькі ў глабальнай сетцы. Так, у 2009 годзе з'явілася беларускамоўная старонка МРК на партале CRI-online [3].

Тым не менш нават у сучасных умовах вяшчанне на кароткіх хвалях захоўвае безумоўную перавагу — здольнасць перадаваць сігнал у цяжкадаступных для іншых тэхналогій мясцовасцях, дзе адсутнасць лічбавых тэхналогій можа быць абумоўлена недастатковай развітацю інфраструктуры, высокім коштам, геаграфічным размяшчэннем або выклікана прыроднай ці тэхнагеннай катастрофай, ізаляванасцю тэрыторыі і інш. Магчымасць бясплатнага прыёму сігнала з дапамогай прыёмніка дазваляе інфармаваць значную колькасць насельніцтва на Зямлі (паводле статыстыкі за 2014 год, тры мільярды (50 % ад усяго насельніцтва планеты) знаходзяцца за мяжой беднасці [4]). У такіх раёнах радыёвяшчанне па-ранейшаму застаецца найбольш прымальным спосабам масавай камунікацыі і дыстанцыйнай адукацыі.

Важнасць захавання вяшчання з дапамогай амплітуднай мадуляцыі тлумачыцца неабходнасцю інфармаваць не толькі жыхароў рэгіёнаў з нізкім эканамічным узроўнем, але і грамадзян краіны-вяшчальніка, якія па розных прычынах знаходзяцца за межамі Радзімы. Так, у 2004 годзе падчас цунамі ў Тайландзе загінула больш за паўтысячы грамадзян Швецыі, якія там адпачывалі. У падобнай надзвычайнай сітуацыі перадачы на кароткіх хвалях давалі магчымасць шведскім уладам хутка звязацца з рэзідэнтамі Швецыі, якія апынуліся заложнікамі ў крызісным рэгіёне без грошай і

дакументаў. Праз радыё паведамляліся нумары тэлефонаў шведскага пасольства, месцы збору людзей, звесткі пра месцы, дзе можна атрымаць дапамогу, інфармацыю пра дадатковыя авіярэісы і г. д. Аналагічная сітуацыя склалася ў Ліване падчас ваенных дзеянняў, калі патрэбна было эвакуіраваць шведскіх грамадзян. Так, радыё на кароткіх хвалях выступае найбольш простым і надзейным спосабам, які дазваляе рэгуляваць і пераадольваць крызісную сітуацыю, знаходзячыся на вялікай адлегласці.

FM-вяшчанне. Частотная мадуляцыя (FM) выкарыстоўваецца для перадачы высакаякаснага сігнала і стэрэагуку на ўльтракароткіх хвалях без статычных памех, што робіць гэтую тэхналогію найбольш запатрабаваным і пашыраным спосабам перадачы радыёсігналаў [5]. У той жа час якасны і свабодны ад памех эфір у FM-дыяпазоне здольны распаўсюджвацца толькі да гарызонта, які размяшчаецца адносна недалёка ад перадатчыка (калі даўжыня мачты ўмоўна складае 100 м, то адлегласць ад яе вяршыні да гарызонта складае 35 км). Гэтая акалічнасць абмяжоўвае працу FM-станцый гарадскімі і прыгараднымі тэрыторыямі. Павялічваець колькасць FM-перадатчыкаў у слабанаселеных пунктах не мэтазгодна, паколькі гэта не акупляе затраты, таму аддаленыя рэгіёны любой краіны маюць патрэбу ў іншых спосабах інфармавання, акрамя FM-вяшчання.

Вялікім патэнцыялам для міжнародных СМІ валодаюць мясцовыя FM-станцыі. Звычайнай практыкай становяцца выпадкі, калі замежныя медыя супрацоўнічаюць з лакальнымі радыё, якія вешчаюць у FM-фармаце. Супрацоўніцтва па схеме франчайзінга дазваляе разнастаіць кантэнт мясцовых СМІ і ў той жа час пашырыць аўдыторыю міжнароднай радыёстанцыі без значных часавых і фінансавых выдаткаў.

Радыё ў глабальнай сетцы. Развіццё тэхналогій трансфармуе інфармацыйна-камунікацыйную прастору і ўкараняе новыя спосабы падачы медыяінфармацыі. Альтэрнатывай традыцыйнаму эфірнаму вешчання выступае інтэрнэт-вяшчанне, што абумоўлівае змены і дапаўненні ў радыёжурналістыцы. У глабальнай сетцы радыё ператвараецца ў мультымедычны сродак масавай інфармацыі, паколькі, акрамя гуку, на сайце размяшчаюцца тэкставыя, візуальныя і аўдыявізуальныя элементы. З аднаго боку, гэта адкрывае дадатковыя магчымасці для папулярызацыі, з другога — радыё страчвае сваё першапачатковае прызначэнне, што вядзе да рэструктурызацыі штата і пераасэнсавання рэдакцыйнай палітыкі.

Магчымасць анлайн-вяшчання на ўласным сайце дазваляе міжнародным радыёстанцыям кампенсаваць усе якасныя недахопы сігнала на доўгіх, сярэдніх і кароткіх хвалях. Акрамя таго, вешчанне ў Інтэрнэце здымае тэрытарыяльныя бар'еры, паколькі галоўная і адзіная ўмова даступнасці радыёстанцыі — гэта падключэнне патэнцыйных слухачоў да

глабальнай сеткі. Характэрная рыса вэб-парталаў, якія спецыялізуюцца на міжнародным вяшчанні, — іх шматмоўнасць, прычым маюцца на ўвазе не толькі самыя распаўсюджаныя ў свеце мовы, але ў многіх выпадках мовы малых народаў, што дазваляе вялікай колькасці карыстальнікаў атрымліваць інфармацыю на роднай для сябе мове. Так, ВВС працуе на 32 мовах, «Голас Амерыкі» — на 48, «Нямецкая хваля» — на 30, Французскае міжнароднае радыё — на 12, Міжнароднае радыё Кітая — на 62, радыё «Беларусь» падтрымлівае 8 моў.

З дапамогай сучасных інфармацыйных тэхналогій развіваюцца новыя формы падачы радыёкантэнт. Так, набірае папулярнасць новы фармат распаўсюджвання аўдыя- і відэакантэнт — падкастынг (вытворнае ад англамоўных лексем iPod (mp3-плэер) і broadcasting (вяшчанне)). Па сутнасці, гэта аўдыяфайл у фармаце радыёперадачы з вызначанай тэматыкай і перыядычнасцю. Падкаст адкрыты для спампоўвання, ён сінхранізуецца з дэвайсам карыстальніка ў выглядзе асобных файлаў і дазваляе слухаць матэрыялы радыёстанцыі нават у той момант, калі няма доступу да глабальнай сеткі [6]. Прыкладам актыўнага ўкаранення падкастынгу з'яўляецца Сусветная служба ВВС. На сайце медыякарпарацыі ў спецыяльным раздзеле кожны дзень абнаўляюцца аўдыязапісы (максімальная працягласць кожнага 60 хвілін) у адпаведнасці з рубрыкай (напрыклад, сусветныя навіны, навіны бізнесу, інтэрв'ю дня, спартыўны агляд), адаптуюцца для зручнага праслухоўвання і захоўваюцца ў інтэрнэце на працягу 30 дзён.

Такім чынам, эфірнае міжнароднае вяшчанне можа весціся некалькімі спосабамі: на ўльтракароткіх (FM-фармат), кароткіх, сярэдніх і доўгіх хвалях. Кожны з пералічаных спосабаў мае свае перавагі і недахопы: галоўная вартасць перадачы сігналу амплітуднай мадуляцыі — гэта магчымасць вяшчання на дальнія адлегласці, частотная мадуляцыя пераўзыходзіць па якасці гуку, які прыёмнікі рэтрансляюць слухачам. Альтэрнатыву эфірнаму вяшчанню складае Інтэрнэт, дзе міжнародная радыёстанцыя набывае новыя магчымасці ўласнай папулярнасці. Шматфарматнасць сучаснага радыёвяшчання дазваляе краіне-вяшчальніку пашыраць сваю прысутнасць у глабальнай медыяпрасторы і адпавядаць запатрабаванням дыверсіфікаванай аўдыторыі.

Список основных источников

1. Радиовещательные диапазоны [Электронный ресурс] // Радиовещательные технологии. — Режим доступа: <http://www.radiostation.ru/know/range.html>. — Дата доступа: 13.11.2016.

2. Foreign losses [Electronic resource] // The Economist. — 2014. — May 29th. — Mode of access: <http://www.economist.com/news/britain/21599833>. — Date of access: 05.11.2016.

3. CRI On-line. Беларуская мова [Electronic resource]. — Mode of access: <http://belarusian.cri.cn/#>. — Date of access: 13.03.2017.

4. World Poverty Statistics [Electronic resource] // Global Issues, The Human Development Report. — 2014. — Mode of access: <http://www.statisticbrain.com/world-poverty-statistics/>. — Date of access: 07.09.2016.

5. Большой энциклопедический словарь [Электронный ресурс] / гл. ред. А. М. Прохоров. — 2-е изд, перераб. и доп. — СПб : 2000. — Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/>. — Дата доступа: 24.11.2016.

6. Подкастинг — синтез интернет и радио [Электронный ресурс] // iXBT.com. — Режим доступа: <http://www.ixbt.com/td/podcasting.shtml>. — Дата доступа: 24.09.2016.

Development of international radiobroadcasting technologies

There are several technologies of international radiobroadcasting that have been put to use since the beginning of 20 century. International radiostations could broadcast on ultrashort (FM-format), short, medium and long waves. Concerning each of them there are whether advantages or disadvantages. Main advantage of using amplitude modulation (short, medium and long waves) is the ability to broadcast through long distances. The strong point of frequency modulation (FM-format) is good quality of sounding. Alternative ways of broadcasting is becoming more and more popular and effective due to the Internet. Multi-format of modern radiobroadcasting helps to broaden the audience and to diversify it.